T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

Katılım Belgesi

Sayın

Doç. Dr. Mehmet YILMAZ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından 21-23 Ekim 2021 tarihlerinde düzenlenen
"Bütün Yönleriyle Mehmed Akif Ersoy Uluslararası Sempozyumu"nda
yapmış olduğunuz sunumdan dolayı teşekkür eder, başarılarınızın devamını dileriz.

Prof. Dr. Nimetullah AKIN
Sempozyum Yürütme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Sedat MURAT
Rektör

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

Teşekkür Belgesi

Sayın

Doç. Dr. Mehmet YILMAZ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından 21-23 Ekim 2021 tarihlerinde düzenlenen "Bütün Yönleriyle Mehmed Akif Ersoy Uluslarası Sempozyumu"na katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, başarılarınızın devamını dileriz.

Prof. Dr. Nimetullah AKIN
Sempozyum Yürütme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Sedat MURAT
Rektör

"ULUSLARARASI, BÜTÜN YÖNLERİYLE MEHMED ÂKİF ERSOY" Sempozyumu

SEMPOZYUM ONUR KURULU

- Prof. Dr. Sedat Murat, ÇOMÜ Rektörü
- Prof. Dr. İsmail Kocayusufoğlu Univ of NewYork Tiran Rektörü
- Dr. Mustafa Hacı, Bulgaristan Başmüftüsü
- İsmail Kaşdemir, Çanakkale Savaş. Gelibolu Tarihi Alan Başk.

BİLİM KURULU ÜYELERİ

- Prof. Dr. Abdullah Karahan, Bursa Uludağ Ünv. İlahiyat Fak.
- Prof. Dr. Ahmet Akın, Medeniyet Ünv., Eğitim Fak.
- Prof. Dr. Ahmet Bozdoğan, Sivas Cum. Ünv. FEF/T. Dili Edeb.
- Prof. Dr. Ahmet Altıntaş, Afyon Kocatepe Ünv. FEF/Tarih
- Prof. Dr. Ahmet Hakkı Turabi, Marmara Ünv. İlahiyat Fak.
- Prof. Dr. Ahmet Kala, İstanbul Ünv. İktisat Fak.
- Prof. Dr. Ahmet Tanyıldız, Dicle Ünv., FEF/T. Dili ve Edeb.
- Prof. Dr. Ahmet Uludağ, ÇOMÜ, Ziraat Fak.
- Prof. Dr. Ahmet Ünver, ÇOMÜ, Uyg. Sağlık Bil. Fak. Dekanı
- Prof. Dr. Ali Akdoğan, Ordu Üniv. Rektörü
- Prof. Dr. Ali Sönmez, ÇOMÜ, FEF/Tarih
- Prof. Dr. Alim Yıldız, Sivas Cumhuriyet Ünv. Rektörü
- Prof. Dr. Bayram Ali Çetinkaya, İstanbul Ünv. İlahiyat Fak.
- Prof. Dr. Bekir Berat Özipek, İst. Medipol Ünv., Kamu Yön.
- Prof. Dr. Bilal Kemikli, Bursa Uludağ Ünv., İlah. Fak. Dekanı
- Prof. Dr. Bünyamin Bacak, ÇOMÜ, Biga İkt. ve İdari Bil. Fak
- Prof. Dr. Celal Türer, Ankara Ünv., İlahiyat Fak
- Prof. Dr. Cemal Kurnaz, Gazi Ünv., Eğitim Fak.
- Prof. Dr. Durmuş Günay, Maltepe Ünv, Müh. ve Doğa Bil. Fak.
- Prof. Dr. Ebülfez Süleymanlı, Üsküdar Ünv., Sosyoloji
- Prof. Dr. Ekrem Şanver Çelik, ÇOMÜ, Deniz Bil. ve Tek. Fak.
- Prof. Dr. Ercan Sarıdoğan, ÇOMÜ, Biga İkt. ve İd. Bil. Fak.
- Prof. Dr. Erol Özvar, Marmara Ünv. Rektörü
- Prof. Dr. E.Nazif Gürdoğan, Maltepe Ünv. İşl. ve Yön. Bil. Fak.
- Prof. Dr. Fazıl Gökçek, Dokuz Eylül Ünv. FEF/T. Dili ve Edeb.
- Prof. Dr. Fethi Ahmet Polat, Muş Alparslan Ünv. Rektörü
- Prof. Dr. Halil Selçukbiricik, Afyon K.tepe Ünv. Veteriner Fak.
- Prof. Dr. Hüdai İpek, Aksaray Ünv., Veteriner Fak.
- Prof. Dr. İbrahim Özcoşar, Mardin Artuklu Ünv. Rektörü
- Prof. Dr. İbrahim Yıldıran, Gazi Ünv., Spor Bilimleri Fak.
- Prof. Dr. İsmail Kocayusufoğlu, Univ. of New York Tiran, Rek.
- Prof. Dr. M. Fatih Andı, Fatih Sultan Mehmed Ünv. Rektörü
- Prof. Dr. Mehmet Emin Aşıkkutlu, Trabzon Üniv. Rektörü
- Prof. Dr. Mehmet Ali Yargı, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Prof. Dr. M. Lütfi Arslan, C.başkanlığı İKA Ofisi
- Prof. Dr. Mehmet Türkmen, Muş Alparslan Ünv. Spor Bil. Fak.
- Prof. Dr. Mehmet Zelka, Üsküdar Ünv. Rektörü
- Prof. Dr. Merdan Güneş, Osnabrück Ünv./Almanya
- Prof. Dr. Metin Kasım ÇOMÜ İletişim Fak. Dekanı
- Prof. Dr. M. Kemal Öke, İst. Ticaret Ünv. İns. ve Top. Bil. Fak.
- Prof. Dr. Muhammad Arshad, Punjab University/Lahor/Pakistan
- Prof. Dr. Muhammet Erat, ÇOMÜ, Eğitim Fak.
- Prof. Dr. Muhammed Fatih Kesler, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Prof. Dr. Murat Şeker, ÇOMÜ, Ziraat Fak.
- Prof. Dr. Ramazan Demir ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Prof. Dr. Rüştü Ilgar, ÇOMÜ, Eğitim Fak.
- Prof. Dr. Saffet Köse, İzmir Kâtip Çelebi Ünv. Rektörü
- Prof. Dr. Salih Zeki Genç, ÇOMÜ Eğitim Fak. Dekanı
- Prof. Dr. Sedat Murat, ÇOMÜ Rektörü
- Prof. Dr. Selahattin Kanten, ÇOMÜ, Biga Uyg. Bil. Fak. Dekanı
- Prof. Dr. Suat Uğur, ÇOMÜ, Biga İktisat ve İdari Bil. Fak.
- Prof. Dr. Tevhit Ayengin, Bayburt Ünv. İlahiyat Fak. Dekanı
- Prof. Dr. Ünal Kızıl, ÇOMÜ, Ziraat Fak.
- Prof. Dr. Zeliha Hale Tokay, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ünv.
- Doç. Dr. Ahmet Esenkaya, ÇOMÜ, Eğitim Fak.
- Doç. Dr. Cahide Sınmaz Sönmez, ÇOMÜ, FEF/Tarih
- Doç. Dr. Hamit Arbaş, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Doç. Dr. Nur Ahmet Kurban, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Doç. Dr. Nurten Kımter, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Doç. Dr. Yunus Emre Karakaya, Fırat Ünv. Spor Bil. Fak.
- Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Akın, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Dr. Abdullah Tırabzon, Higher Islamic Institue of Sofia,
- Dr. Cezmi Bayram, Türk Ocakları İstanbul Şb.
- Dr. Emine Bayraktarova, Higher Islamic Institute of Sofia
- Dr. Öğr. Üyesi Ferihan Özmen, ÇOMÜ, İlahiyat Fak
- Dr. Öğr. Üyesi Hülya Çetin, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Dr. Öğr. Üyesi İsmail Alper Kumsar, Düzce Ünv.
- Dr. Kadir Muhammed, Higher Islamic Institute of Sofia
- Dr. Öğr. Üyesi Melek Kalın Salı, ÇOMÜ Eğitim Fak.
- Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Bedirhan, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Dr. Öğr. Üyesi Murat Beyaztaş, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Boran, ÇOMÜ
- Dr. Mustafa Haci, Higher Islamic Institute of Sofia, Rektörü
- Dr. Öğr. Üyesi Nuri Özcan, İstanbul Medipol Ünv.
- Dr. Orhan Aras, Şair Yazar (Almanya)
- Dr. Öğr. Üyesi Osman Karabulut, Aksaray Ünv. Veteriner Fak.
- Dr. Öğr. Üyesi Rukiye Oğuzay, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Dr. Sefer Hasanov, Higher Islamic Institute of Sofia
- Dr. Öğr. Üyesi Selahattin Akti, ÇOMÜ, İlahiyat Fak.
- Dr. Selim Argun, Diyanet İşleri Başkan Yrd.
- Dr. Selime Hasanova, Higher Islamic Institute of Sofia
- Ali Haydar Haksal, Şair-Yazar
- Alim Kahraman, Hikayeci-Yazar
- D. Mehmed Doğan, Türkiye Yazarlar Birliği Onursal Başkanı
- İsmail Küçükkılınç, Yazar
- Tahsin Yıldırım, Yazar

DÜZENLEME KURULU

- Prof. Dr. Nimetullah Akın
- Prof. Dr. Levent Efil
- Doç. Dr. Adil Çoruk
- Doç. Dr. Kenan Sevinç
- Doç. Dr. Mehmet Yılmaz
- Doç. Dr. Necati Cerrahoğlu
- Doç. Dr. Ümit Eker
- Doç. Dr. Yunus Akyürek
- Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Alperen
- Dr. Öğr. Üyesi Arif Edip Aksoy
- Dr. Öğr. Üyesi Bilal Taşkın
- Dr.Öğr.Üyesi Erdem Salcan
- Dr.Öğr.Üyesi Fatih Oğuzay
- DrÖğrÜyesi M.Fatih Özkan
- DrÖğrÜyesi O.Murat Deniz
- Öğr. Gör. Gürkan Çil,
- Öğr.Gör. İbrahim İslamoğlu
- Öğr. Gör. Kenan Aklan
- Öğr. Gör. Mehmet Kara

SEKRETERYA

- Arş. Gör. Ayşenur Yıldırım
- Arş. Gör. Büşra Yıldırım
- Arş. Gör. Feyza Özcan
- Aşr. Gör. Halil Efe
- Arş. Gör. Hasan Kılıç
- Arş. Gör. Hikmet Şavluk
- Arş. Gör. Mehmet Akıncı
- Arş. Gör. M. Emin Efe
- Arş. Gör. Mehmet Yaşar
- Arş. Gör. Metin Çiftçi
- Arş. Gör. Rananur Fırat
- Arş. Gör. Serap Uslu
- Arş. Gör. Sümeyye Sağman
- Arş. Gör. Y. İzzettin Aktaş

BİGA BELEDİYESİ

Sofya Yüksek İslam Enstitüsü

UNIVERSITY OF NEW YORK TIRANA

ÇANAKKALE
ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

Eğitimde ve Bilimde Dünya Üniversitesi

"Bütün Yönleriyle Mehmed Akif Ersoy" Uluslararası Sempozyum

Tarih: 21 -23 Ekim 2021 Yer: İÇDAŞ Kongre Merkezi

21.10.2021 / 11:00
BAYRAMİÇ ve MEHMED AKİF ERSOY
Bayramiç Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü Konferans Salonu

Oturum Başkanı Prof. Dr. Celal TÜRER

11:30-11:45 "Mehmed Akif'in Millî Mücadele Döneminde Balıkesir'deki Faaliyetleri" Prof. Dr. Muhammet ERAT

11:45-12:00 "Mehmed Akif Ersoy'un Babası Temiz Tahir Efendi'nin Görev Yaptığı Bayramiç Taşköprü Camii Kitabesi ve Bayramiç'teki Bazı Kitabeler" Dr. Öğr. Üyesi Arif Edip AKSOY

12:00-12:15 "Mehmed Akif Ersoy'un Mısır'daki Gurbet Yılları ve Mektuplarından İzlenimler" Dr. Öğr. Üyesi Yakup KURT

12:15-12:30 Anıların İzinde: Mehmed Akif'in Kaleminden Eski Hatıralar Dr. Öğr. Üyesi Mesut YAVAŞ

22.10.2021 / 09:30
BÜTÜN YÖNLERİYLE MEHMED AKİF ERSOY
İÇDAŞ Kongre Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ALPEREN
Bayramiç Belediye Başkanı Mert UYGUN
Biga Belediye Başkanı Bülent ERDOĞAN
Tarihî Alan Başkanı İsmail KAŞDEMİR
ÇOMÜ Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Suat UĞUR
Çanakkale Valisi İlhami AKTAŞ

FARKLI BAKIŞ AÇILARINA GÖRE MEHMED AKİF ERSOY
İÇDAŞ Kongre Merkezi 22.10.2021

Oturum Başkanı Prof. Dr. Suat UĞUR

10:00-10:15 "M. Akif Ersoy Düşüncesinde Şahsiyetin İnşası" Prof. Dr. Celal TÜRER

10:15-10:30 "Mehmed Akif Ersoy'un Kaleminden Zeytin Ağacı Eserinin İncelenmesi" Prof. Dr. Murat ŞEKER

10:30-10:45 "Mehmed Akif'in İslâm Dünyasının Geri Kalması Hakkındaki Düşünceleri" Prof. Dr. Muhammet ERAT

10:45-11:00 "Safahat'ta Nesil Kavramı" Dr. Öğr. Üyesi İsmail Alper KUMSAR

11:00-11:15 "Mehmed Akif Ersoy'un Anısını Yaşatan ve Günümüze Ulaşan Yapı veya Mekanlara Mimari Koruma Disiplini Bağlamında Güncel Bir Değerlendirme" Dr. Öğr. Üyesi Erdem SALCAN

-ARA-

DEĞİŞİM, KÜLTÜR ve KİMLİK YÖNLERİYLE MEHMED AKİF ERSOY
İÇDAŞ Kongre Merkezi 22.10.2021

Oturum Başkanı Prof. Dr. Ramazan DEMİR

11:30-11:45 "Mehmed Akif'in Din ve Modernleşme Hakkındaki Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme" Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ALPEREN

11:45-12:00 "Mehmed Akif'e Göre Toplumsal Dönüşüm Hakkında Bir Değerlendirme" Öğr. Gör. Gürkan ÇİL

12:00-12:15 "Mehmed Akif'in Japon Milletine Övgüsü: Dönemin İç ve Dış Siyasi Konjonktürünün Etkileri" Arş. Gör. Dr. Muhammet Fatih ÖZKAN

12:15-12:30 "Mehmed Akif'e Göre İslâm Toplumlarında Yeis ve Atalet Sorunu" Doktorant Ertuğrul AKIN

-ARA-

DİN ve İLAHİYAT YÖNÜYLE MEHMED AKİF ERSOY
İÇDAŞ Kongre Merkezi 22.10.2021

Oturum Başkanı Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ALPEREN

13:30-13:45 "İslam Savunmasında Hz. Peygamber'in Şairleri ve Mehmed Akif Ersoy" Doç. Dr. Mehmet YILMAZ

14:00-14:15 "Kur'an'ın Hitâbî Oluş Keyfiyeti: Mehmed Akif'in Mealinde Hitâbî Üslûp" Öğr. Gör. Dr. Halil İbrahim ÖNDER

14:15-14:30 "Mehmed Akif Ersoy' un Safahatında Tevhit yahut Feryat ve İstiklal Marşı'na Felsefi Bakış" Öğr. Gör. Hasan Özdemir

14:30-14:45 "Bir Hadis, İki İslamcı, İki Hatip, İki Şair ve İki Yorum" Arş. Gör.AyşenurYILDIRIM / Doktorant Ömer Faruk YILDIRIM

-ARA-

ZİRAATÇI KİMLİĞİYLE MEHMED AKİF ERSOY
İÇDAŞ Kongre Merkezi 22.10.2021
Oturum Başkanı Prof. Dr. Murat ŞEKER

14:45-15:00 "Safahat'ta Köy ve Ziraat Gerçeklerinin İz Düşümü"
Prof. Dr. Ahmet ULUDAĞ / Prof Dr. Levent EFİL / Prof. Dr. İlhan GENÇ
15:00-15:15 "Mehmed Akif Ersoy'a Göre Tarım ve Hayvancılıktaki Çöküşten Ülkenin Çöküşüne -Asım Özelinde-" Dr. Öğr. Üyesi Arif Edip AKSOY / Prof. Dr. Halil SELÇUKBİRİCİK

15:15-15:30 "Veteriner Hekim Gözüyle Mehmed Akif" Uzm. Veteriner Hekim Mahir ADIBEŞ

15:30-15:45 "İlk Müzikli Sporlardan Kırkpınar Yağlı Güreşlerinde Müziğin Önemi ve Safahat'taki Yağlı Güreş Aktarımı"
Arş. Gör. Ubeydullah İŞLER

-ARA-

DİL ve EDEBİYAT YÖNÜYLE MEHMED AKİF ERSOY
İÇDAŞ Kongre Merkezi 22.10.2021
Oturum Başkanı Doç. Dr. Nur Ahmet KURBAN

16:00-16:15 "Mehmed Âkif Ersoy'un Konuşma Üslubu ve Halk Diliyle Yazılmış Bazı Manzumelerinin Dil ve Üslup Hususiyetleri" Doç. Dr. Ümit EKER

16:15-16:30 "Mehmed Akif Bey'de "Şehadet"in Anlamı: Çanakkale Şehitleri" Doç. Dr. Ahmet ESENKAYA

16:30-16:45 M. Akif Ersoy'un "Hakkın Sesleri" Adlı Şiirinde Geçen Arapça Kelimeler Dr. Öğr. Üyesi Mahfuz GEYLANİ

16:45-17:00 "Mehmed Akif'te Türkçeleştirme Tercihleri"
Dr. Hicret DAŞDEMİR

ÇEVRİM İÇİ OTURUMLAR
TÜRK ve DÜNYA EDEBİYATINDA MEHMED AKİF ERSOY
Meeting ID: 476 847 7627 Passcode: 341910
Program katılım linki: https://zoom.us/u/ab0Olv82L2 **21.10.2021**
Oturum Başkanı Prof. Dr. Ahmet BOZDOĞAN

19:00-19:15 "Mehmed Âkif ve Hürriyet Şiiri" Prof. Dr. Nuran ÖZTÜRK

19:15-19:30 "Mehmed Akif Ersoy: As Reflected in Urdu Literature"
Prof. Dr. Muhammad ARSHAD

19:30-19:45 "Hüseyin Suat ile Mehmed Akif'i Buluşturan İki Manzume: İstiklal-i Matbuat Marşı ve Müslüman Olanlara" Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ÖZEN
19:45-20:00 İbrahim Alaeddin Gövsa'nın Mehmed Âkif'le İlgili Yazıları ve "Topkapı Tramvayı" Manzumesi, Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ÖZEN

ÇEVRİM İÇİ OTURUMLAR
ESERLERİYLE MEHMED AKİF ERSOY Meeting ID: 476 847 7627
Passcode: 341910 Program katılım linki: https://zoom.us/u/ab0Olv82L2
21.10.2021
Oturum Başkanı Doç. Dr. Kenan SEVİNÇ

20:15-20:30 Mehmed Âkif Ersoy'un "Safahat" Adlı Eserinde Dinler Tarihi Bağlamında Dinsel Motif Örnekleri, Doç. Dr. Necati SÜMER

20:30-20:45 "Mehmed Âkif'in Dârülfünûn'da Edebiyât-ı Osmânî Dersi Hocalığı" Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Sefa ÇAKIR

20:45-21:00 "Balkanlara Akifçe Bakmak" Dr. Ferudun Ay

21:00-21:15 Mehmed Âkif Ersoy'un Şiirlerinde "Anne" İzleği, Uzm. Merve ŞENER

ÇEVRİM İÇİ OTURUMLAR
İSTİKLAL MARŞI'NDAN ALLAH TASAVVURUNA MEHMED AKİF ERSOY Meeting ID: 476 847 7627 Passcode: 341910
Program katılım linki: https://zoom.us/u/ab0Olv82L2 **22.10.2021**

Oturum Başkanı Doç. Dr. Adil ÇORUK

20:00-20:15 "Mehmed Akif Ersoy'da Allah Tasavvuru: Safahat Üzerinden Bir Çözümleme" Prof. Dr. Asım YAPICI

20:15-20:30 "Bir Kolera Salgınının Ardından: Mehmed Akif ve Ermenekli Mustafa Safvet'in Rukye Kavramına Yaklaşımları"
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DEMİR

20:30-20:45 "Kur'ân-ı Kerîm'den Mülhem Bir Şâheser: İstiklal Marşı"
Dr. Cumhur DEMİREL

20:45-21:00 "Mehmed Akif Ersoy'da Eğitim ve Din Eğitimi"
Dr. Öğr. Üyesi İsmail DEMİR

GELİBOLU TARİHİ ALAN GEZİSİ 23.10.2021

İslâm Savunmasında Hz. Peygamber'in Şairleri ve Mehmet Akif Ersoy
Poets Of The Prophet In Islamic Defence And Mehmet Akif Ersoy

Mehmet YILMAZ[1]

Summary

The Prophet grew up in a society where the art of poetry was widespread. Therefore, he is aware of the fascinating power in poetry. In this regard, The Prophet directed the poet companions to use their poetry skills in the way of defending and conveying Islam against the polytheist bloc. Poet Companions also removed the art of poetry from being a means of entertainment in which emotions are expressed in the gatherings and used it to serve a lofty purpose in the way of Allah.

In the last period of the Ottoman Empire, our country has witnessed many political, cultural, and social upheavals. To reach the level of contemporary civilizations, admiration for the West and the "modernism" frenzy are now on the scene. In all these developments, Mehmet Akif Ersoy, who received a deep-rooted religious education and was brought up with a national consciousness, tried to warn the parties against the approaching colonial danger through verses under gilded concepts such as "civilization", "modernity", "Westernization" and "modernism". In this study, the efforts of Mehmet Akif Ersoy in this context will be tried to be brought to light within the framework of the related couplets.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, Poetry, Islam, Civilization, Modernism, West.

Özet

Şiir sanatının yaygın olduğu bir toplumda yetişen Hz. Peygamber, şiirdeki büyüleyici gücün farkındadır. Bu bakımdan şair sahabeleri şirk bloku karşısında becerilerini İslâm'ı savunma ve tebliğ etme yolunda kullanmaya yönlendirmiştir. Şair sahabeler de şiir sanatını mahfillerde duyguların dile getirildiği eğlence aracı olmaktan çıkarmışlar ve i'lâ-yı kelimetullah yolunda ulvî bir amaca hizmet için kullanmışlardır.

Osmanlının son dönemlerinde ülkemiz birçok siyasî, kültürel ve sosyal çalkantılara sahne olmuştur. Muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak adına Batı hayranlığı ve "modernizm" furyası artık sahnededir. Bütün bu gelişmeler içerisinde köklü bir din eğitimi almış ve millî şuurla yetişmiş olan Mehmet Akif Ersoy, "medeniyet", "çağdaşlık", "Batılılaşma" ve "modernizm" gibi yaldızlı kavramlar altında yaklaşmakta olan sömürge tehlikesine karşı tarafları mısralar aracılığıyla uyarmaya çalışmıştır. Çalışmada Mehmet Akif Ersoy'un bu bağlamdaki çabaları ilgili beyitler çerçevesinde gün yüzüne çıkarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Şiir, İslâm, Medeniyet, Modernizm, Batı.

Giriş

İslâm güneşi Mekke'de doğduktan bir süre sonra Kureyşli müşriklerin ağır baskılarına maruz

[1] Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/ İlahiyat Fakültesi, myilmaz93@comu.edu.tr, 05456418375

kalan Allah Resûlü, Medine'ye hicret eder. Çok geçmeden Mekkelilerle Medineliler arasında savaşlar başlar. Savaşlarda Kureyşin takipçileri, şirk bloku safında yer alırken, inananlar Allah Resûlü'nün etrafında kenetlenirler. Her grup, silahlarıyla hasmına yüklenir ve şair ruhlu şahsiyetler şiir aracılığıyla mensubu bulundukları gruba moral vermek ve üstlendikleri davayı savunmak için çaba sarf ederler. Bunu yaparken beyitlerde karşı tarafın hoşlanmayacağı türden galiz yakıştırmalarla düşmanı psikolojik olarak yıpratmaya ve üstünlük sağlamaya çalışırlar.

1. Hz. Peygamber Döneminde Şiirin İslâm Savunmasındaki Rolü

Kuşkusuz şiir sanatının yaygın olduğu Arap toplumunda yetişen Allah Resûlü, şiir sanatının insanlar üzerindeki büyüleyici etkisinin bilincindedir. Allah Resûlü, Şirk blokuna mensup şairler tarafından şahsının ve inananların namuslarına en ağır ifadelerle saldırılması karşısında rahatsızdır. Müslüman şairlerden İslâm davetini savunmalarını ve aynı silahla düşmana karşılık vermelerini ister. Allah Resûlü şöyle der:[1]

مَا يَمْنَعُ الْقَوْمَ الذِينَ نَصَرُوا رَسُولَ اللهِ بِسِلَاحِهِمْ أَنْ يَنْصُرُوهُ بِأَلْسِنَتِهِم؟

> "Allah Resûlü'nü silahlarıyla destekleyen bu halkı dilleriyle (de) desteklemelerinden alıkoyan nedir?"

Allah Resûlü'nün buyruğuna icabet eden Hassân b. Sâbit, Abdullah b. Ravâha ve Ka'b b. Mâlik gibi şairler şiir becerilerindeki ustalıklarını Allah Resûlü'nü ve İslâm davetini savunmaya hasrederler. Nitekim Hz. 'Âişe yoluyla gelen bir rivayet şöyledir:[2]

اُهْجُوا قُرَيْشاً فَإِنَّهُ أَشَدُّ عَلَيْهَا مِنْ رَشْقٍ بِالنَّبْلِ

> "Kureyş'i hicvedin, çünkü bu, onlara ok atmaktan daha ağır gelir." (Allah Resûlü) İbn Ravâha'ya haber salarak "اهْجُهُمْ/ Onları hicvet" buyurdu. O da Kureyş'i hicvetti ancak Peygamber'i (s.a.v.) razı edemedi. Bunun üzerine (Allah Resûlü), Ka'b b. Mâlik'e, daha sonra Hassân b. Sâbit'e haber saldı. Hassân huzuruna girince: "(Demek) kuyruğu ile vuran bu arslana (haber) salmanızın zamanı gelmiştir" dedi. Sonra dilini çıkararak onu oynatmaya başladı ve: "Seni Hak (din) ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, onları dilimle deri parçalar gibi parçalayacağım!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.v.): "Ebû Bekir, Kureyş'in neseplerini en iyi bilen kimsedir ve benim de aralarında bir nesebim bulunmaktadır. Acele etme ve benim nesebimi sana özetleyinceye kadar (sabırlı ol!)" buyurdu. Hassân, hemen Ebû Bekir'e gitti. Bir süre sonra döndü ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana senin nesebini özetledi. Seni hak (din) ile gönderen Allah'a and olsun ki, seni hamurdan kıl çeker gibi onlar(ın arasından) çekip çıkaracağım" dedi. Âişe (rivayetin devamında): "Bunun üzerine Allah Resûlü'nün (s.a.v.) Hassân'a: "إِنَّ رُوحَ الْقُدْسِ لَا يَزَالُ يُؤَيِّدُكَ مَا نَافَحْتَ عَنْ رَسُولِهِ/ Kuşkusuz Allah'ı ve Resûlü'nü savunduğun müddetçe Ruhu'l-kuds seni desteklemeyi sürdürecektir!" buyururken işittim"

---

1 Ebû'l-Ferec, el-Asfâhânî, *Kitâbu'l-agânî*, tahk. İbrahim es-Se'âfîn vd., Dâru Sâdır, Beyrut, 2008, IV, 107.

2 Muslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahîh-u Muslim*, thk. Muhammed Fuâd 'Abdulbâki, Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, Beyrut, 1991, Kitâbu fadâili's-sahâbe, 157, (c. IV, s. 1935)

dedi. Âişe şunu da ekledi: "Ben Allah Resûlü'nü (s.a.v.): "هَجَاهُمْ حَسَّانُ فَشَفَى وَاشْتَفَى/ Hassân onları hicvetti. Böylece hem intikamımızı alarak bizi rahatlattı hem de kendi intikam ateşini söndürdü" buyururken işittim."

Allah Resûlü şiir sanatına biçtiği yeni rolle İslâm davetinin savunulmasını zorunlu kılmış ve şöyle buyurmuştur:[3]

إِنَّ الْمُؤْمِنَ يُجَاهِدُ بِسَيْفِهِ وَلِسَانِهِ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَكَأَنَّ مَا تَرْمُونَهُمْ بِهِ نَضْحُ النَّبْلِ

"Kuşkusuz Mümin kimse kılıcıyla ve diliyle İslâm'ı savunur. Nefsim elinde olan (Allah'a) and olsun ki sizin onlara attıklarınız ok darbeleri gibidir."

Yine Allah Resûlü benzer bir rivayette şöyle buyurmuştur:[4]

جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وأَلْسِنَتِكُم.

"Müşriklere karşı mallarınızla, canlarınızla ve dillerinizle cihat ediniz."

Rivayetlerden de anlaşılacağı üzere Allah Resûlü şiir yoluyla İslâm'ı savunan şairleri, mallarını ve canlarını aynı amaç uğruna feda eden müminlerle aynı kefeye koymaktadır. Diğer bir ifade ile Allah Resûlü, duygulara hitap eden sanat dilinin savaş gibi toplumun kaderini belirleyecek hassas durumlarda kitle psikolojisi üzerinde bırakacağı derin etkiye dikkat çekmekte ve sanatın en az mal ve can kadar önemli olduğuna işaret etmektedir. Allah Resûlü, şiir sanatını daha çok mahfillerde duyguların dile getirildiği eğlence ve teselli aracı olmaktan çıkararak İslâm'a hizmet gibi ulvî bir amaca yönlendirmektedir. Yine rivayetlerden anlaşılacağı üzere, yaşamın temel unsurlarından biri olduğu fark edilen şiirin, erdemli toplumun inşası için sorumluluk bilinci taşıyan şairler tarafından her zaman doğru icra edilmesi gerektiğine de işaret etmektedir.

Allah Resûlü hakkı savunan şairlere büyük önem vermektedir. Hassân b. Sâbit için mescide minber koymuş, Hassân b. Sâbit de minbere çıkarak Allah Resûlü'nü öven ve Müşriklere karşı onu savunan şiirler söylemiştir. Akabinde Allah Resûlü, vahiy meleği Cebrâil (a.s.)'in Hassân b. Sâbit'i ilham yoluyla desteklediğini bildirmiştir. Allah Resûlü Hz. 'Âişe'den aktarılan rivayette şöyle buyurmaktadır:[5]

"Allah Resûlü (s.a.v.), mescidde Hassân b. Sabit'e bir minber koyar, Hassân da bu minber üzerinde ayakta durarak Allah Resûlü (s.a.v.)'nü övücü -veya şöyle dedi-: destekleyici şiirler söylerdi. Allah Resûlü (s.a.v.) de şöyle buyururdu:

"إِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ حَسَّانَ بِرُوحِ الْقُدْسِ، مَا يُفَاخِرُ أَوْ يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-"

---

[3] Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn b. 'Ali, el-Beyhakî, *es-Sunen el-Kubrâ*, Kitâbu'ş-Şehâdât, Bâbu Şehâdeti'ş-Şu'arâ, Dâiratu'l-Ma'ârif en-Nizâmiyye, Haydarâbâd, 1344, c. X, s. 238.

[4] Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî, Ebû Dâvud, *Sunen-i Ebî Dâvud*, tahk. Şu'ayb el-Arnaût vd., Dâru'Risâleti'l-'Âlemiyye, Dimaşk, 2009, Kitâbu'l-Cihâd, 17. (IV,158)

[5] et-Tirmizî, Ebû 'Îsâ Muhammed b. 'Îsâ, *el-Câmi'u'l-kebîr*, thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Beyrut, 1996, el-Edeb, Bâbu mâ câe fî inşâdi'ş-şi'r, 104. (c. IV, ss. 528-529)

"Allah'ın peygamberini övdüğü veya savunduğu sürece Şair Hassân'ı Allah, Ruhu'l-kuds (Cibril)'le destekler."

Kuşkusuz Allah Resûlü'nün şair Hassân b. Sâbit için mescide minber koymuş olması şaire verdiği önemin göstergesidir. İslâm dininden başka hiçbir semavî din şairleri bu kadar önemli bir konuma getirmemiştir. Nitekim Allah'ın evi mescitte şiir meclisi kurulmakta ve başlarında Allah Resûlü olduğu halde sahabe de dinleyici sıfatıyla söz konusu mecliste hazır bulunmaktadır. Allah Resûlü burada "Allah, Ruhu'l-kuds (Cibril)'le Hassân'ı destekler" buyurarak şairi ilham yoluyla[6] kuşatacak ilâhî desteği müjdelemektedir.

Öte yandan hadiste vahiy meleği Cibril, "temiz" ve "duru"[7] anlamlarına gelen "Ruhu'l-kuds" ismiyle anılmaktadır. Bu bakımdan Cibril'in, şairin gönlüne temizi ve duruyu diğer bir ifade ile İslâm'ın prensipleriyle örtüşen güzel ilhamları vereceği açıktır. Dolayısıyla Allah Resûlü iki tarafı da keskin kılıç mahiyetindeki şiir sanatının fıtrata uygun düşenine, şerden uzak olanına ve İslâm'a hizmet edenine teşvik etmektedir.

Allah Resûlü, hicretin VII. yılında Mekke'ye girdiği sırada Abdullah b. Ravâha'nın İslâm'ı savunmak ve müşriklere karşı psikolojik baskı uygulamak amacıyla okuduğu beyitler karşısında memnuniyetini izhar etmektedir. Tirmizî, "*el-Câmi'u'l-kebîr*"de Enes b. Mâlik yoluyla gelen şu rivayete yer vermektedir:[8]

> Allah Resûlü (s.a.v.) 'Umratu'l-kadâ'da Mekke'ye girdi. Abdullah b. Ravâha da şunları söyleyerek önünde yürüyordu: (Recez)
>
> خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ
>
> ضَرْباً يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ وَيُذْهِبُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ
>
> Be Küffarın Oğulları! Savulun (Peygamberin) yolundan! Bugün (Peygamber'e inen) ayetler üzerinden sizi vuruyoruz. Kelleyi yerinden eden ve dostu dostundan koparan bir vuruşla.
> Bunun üzerine Ömer ona dedi ki: Be Ravâha'nın Oğlu! Allah'ın Harem'inde Allah Resûlü'nün (s.a.v.) huzurunda şiir mi söylüyorsun? Allah Resûlü de (s.a.v.):
>
> خلِّ عنهُ ، فلَهوَ أسرَعُ فيهم من نَضحِ النَّبلِ
>
> "Ömer! Bırak onu! Zira (söylediği bu hiciv şiiri) gerçekten onlara ok saplanmasından daha süratli sirayet eder" buyurdu.

Görüleceği üzere hiciv şiirinin Araplar üzerindeki ürkütücü etkisini çok iyi bilen Allah Resûlü, Harem-i Şerifte müşriklere karşı psikolojik baskı uygulamak amacıyla şiir söyleyen Abdullah b. Ravâha'yı azarlamaması gerektiği hususunda Hz. Ömer'i ikaz etmekte ve hakka hizmet eden şiir türünü savunmaktadır. Dahası Allah Resûlü, bir diğer şair Hassân b. Sâbit'e "Benim adıma

---

6 'Abdurrahmân Ra'fet, el-Bâşâ, *Nahve mezheb islâmî fi'l-edebi ve'n-nakd*, Câmi'atu'l-İmâm Muhammed b. Su'ûd el-İslâmiyye, Riyad, 1985, s. 6.

7 İbn Manzûr, *Lisânu'l-'Arab*, tahk. 'Abdullah 'Ali el-Kebîr, Dâru'l-Ma'ârif, Kahire, ts, c. V, s. 3550. (Kaf bâbı)

8 Tirmizî, *el-Câmi'u'l-kebîr*, Edeb, 70, (IV, 529-530.)

Müşriklere karşılık ver" buyurmakta ve ardından ona şu hayır duada bulunmaktadır:[9]

أَجِبْ عَنِّي! اللَّهُمَّ أَيِّدْهُ بِرُوحِ الْقُدْسِ

"Benim adıma Müşriklere karşılık ver. Allahım onu (Hassân'ı) Rûhu'l-kuds'le destekle"

Kuşkusuz Allah Resûlü'nün Hassân b. Sâbit için yaptığı hayır dua sanat becerisini i'lâ-yı kelimetullah yolunda kullanan edebiyatçıları da kuşatmaktadır.[10]

İslâm'ın ilk dönemlerinde sanat becerilerini neredeyse tümden düşman karşısında Allah Resûlü'nü savunmaya tahsis eden sahabe,[11] zamanla Müşriklere karşı zafer elde edip güç kazanınca, şiiri toplumu bilinçlendirme ve eğitme amaçlı da kullanmışlardır. Buhârî'nin "*el-Câmi'u's-sahîh*"inde yer verdiği rivayette, râvî el-Heysem b. Ebî Sinân (ö. .../…) konuyla ilgili olarak şunları aktarmaktadır:[12]

> Ebû Hureyre'yi (bir cuma günü)[13] ayakta arkadaşlarına menkıbe anlatırken (vaaz verirken) gördüm. Vaazında şöyle diyordu: Allah Resûlü Abdullah b. Ravâha'yı kastederek[14] "Kuşkusuz sizin bir kardeşiniz fahiş söz söylemezdi" buyurdu. Abdullah b. Ravâha, (Allah Resûlü'nü şiiriyle övüyor ve şöyle) diyordu: (Tavîl)
>
> وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعُ
>
> أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنَّ مَا قَالَ وَاقِعُ
>
> يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِه إِذَا اسْتَثْقَلَتْ بِالْكَافِرِينَ الْمَضَاجِعُ
>
> Allah'ın elçisi aramızdadır. Tan yeri ağarıp fecri sâdık yükseldiğinde (Allah'ın) Kitâb'ını okur.
>
> Bize körlükten sonra doğru yolu gösterdi. Dolayısıyla kalplerimiz tereddütsüz şuna inanır: O'nun söylediği mutlak gerçektir.
>
> Yataklar kâfirlerle ağırlaştığında O, geceyi yan tarafını yatağından uzakta geçirir.

Allah'ın evi mescitte halka vaaz verilirken Kur'ân ayetleri, hadisler ve şiir yan yana zikredilmektedir. Kuşkusuz sahabe tarafından Kur'ân ayetleri ile hadislerin yanı sıra şiir rivayetiyle de toplumu bilinçlendirme ve eğitme cihetine gidilmesi, hakka teşvik eden şiire verilen değeri ortaya koymaktadır.

---

9 Ebû'l-Ferec, el-Asfâhânî, *Kitâbu'l-agânî*, tahk. İbrahim es-Se'âfîn vd., Dâru Sâdır, Beyrut, 2008, c. IV, s. 107.

10 'Abdurrahmân Ra'fet, el-Bâşâ, *Nahve mezheb islâmî fi'l-edebi ve'n-nakd*, Câmi'atu'l-İmâm Muhammed b. Su'ûd el-İslâmiyye, Riyad, 1985, s. 19.

11 Bâşâ, *Nahve mezheb islâmî fi'l-edebi ve'n-nakd*, s. 10.

12 el-Buhârî, Muhammed b. İsmail b. İbrâhîm b. el-Mugîra el-Cu'fî, *el-Câmi'u's-sahîh*, tahk. Muhibbuddîn el-Hatîb vd, el-Mektebetu's-Selefiyye, Kahire, 1400, Kitâbu'l-Edeb, 91. (c. IV, s. 119)

13 'Abdu'l-Ğanî b. 'Abdulvâhid b. 'Alî, el-Makdisî, el-Hâfız, *Ehâdîsu'ş-Şi'r,* tahk. İhsân 'Abdulmennân el-Cibâlî, el-Mektebetu'l-İslâmiyye, Amman, 1989, s. 59.

14 Bedruddîn Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed, el-'Aynî, '*Umdetu'l-kârî fî şerhi Sahîhi'l-Buhârî,* Tash. 'Abdullah Mahmûd Muhammed 'Umar, Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, Beyrut, 2001, c. VII, s. 311.

Yapılan izahlardan ve sunulan örneklerden de anlaşılacağı üzere, şiir sanatının büyük önem arz ettiği Arap toplumunda yetişen Allah Resûlü, pratikte şiire ilgi duymuş, şiiri övmüş ve şiirin sihirli gücünden yararlanarak düşman karşısında bir tür psikolojik savaş aracı olarak kullanılmasını istemiştir. Yine Allah Resûlü, şairleri hakka ve İslâm öğretilerine uygun gelecek türden şiir söylemeye teşvik etmiştir. Böylece temelde edeb/ahlâk esasına dayanan edebiyatın önemli bir kolu olan şiir sanatı hakkın savunulmasında kullanılmış ve sesi olmuştur.

2. Mehmet Akif Ersoy'un Yaşadığı Dönemde İslâm Dünyası

İslâm Dünyası, Moğolların Bağdat'ı işgali ve Müslümanların Endülüs'ten çıkarılmalarını müteakip Haçlı seferleri ve iç savaşlar nedeniyle Avrupa'nın aksine, ilme gereken önemi verememiştir. Cehalet her tarafta kol gezmektedir. Cebertî (ö. 1240/1825), bizzat yaşadığı içler acısı durumu şu sözlerle dile getirmektedir: Mısır'ı işgal eden Fransızlar, aralarında Cebertî'nin de bulunduğu, ülkenin bilim ve siyaset çevrelerine mensup şahsiyetlerden oluşan bir gurubu kurdukları bir kimya laboratuvarına götürürler. Laboratuvarda kimya deneyi geçekleştirilir. Deneyi yapan Fransız kimyager, içerisinde sıvı madde bulunan şişeyi eline alır ve biraz sallar. Şişedeki sıvı madde beyaz toz haline dönüşür. Sonra bu tozları örsün üzerine koyar. Elindeki çekiçle üzerine hafifçe vurur ve katı toz parçacıklarından şiddetli bir patlama sesi çıkar. Bunu gören Mısırlı alimler şaşkınlıklarını gizleyemezler ve olayı sihir olarak yorumlarlar. Fransızlar, onların bu şaşkınlık ve geri kalmışlıkları karşısında kendileriyle alay ederler. Neticede, sözde aydın bir zümreye mensup olan bu insanlar Fransızlar karşısında son derece komik duruma düşerler.[15]

İslâm dünyası genel olarak ekonomik açıdan da Doğu ve Batı Bloku ülkelerine kıyasla geridir. Hal böyle olunca İslâm dünyası her iki blok için de iyi bir tüketim pazarı ve hammadde kaynağına dönüşür. Bu durum onu, kültür emperyalizminin etkisine açık hale getirir.[16] Yeryüzünü miras edinme haklarının olduğunu düşünen Avrupa, dünyanın geri kalanını da bu amaç doğrultusunda kendisine boyun eğdirmek ve hizmet ettirmek durumunda olduğuna inanmaktadır. 1882-1906 yılları arasında İngiltere'nin Kahire Başkonsolosu olan Lord Cromer'e (ö. 1917) ait şu ifadeler Batı'nın İslâm dünyası üzerindeki emperyalist emelleriyle ilgili ip uçları vermektedir:[17]

> "İlâhi takdir tarafından bu bölgenin başına getirilen beyaz adamın görevi Hristiyan medeniyetinin temellerini bu topraklarda mümkün olduğunca sağlamlaştırmak ve insanlar arasındaki ilişkilerin temeli haline getirmektir. Ancak beyaz adam-şüphe uyandırmamak için- Müslümanları Hıristiyanlaştırmaya çalışmak yerine dini kutlamalarda olduğu gibi İslâm dininin sahte tezahürlerini resmi makamı yoluyla desteklemelidir."

Bir zamanlar ilim ve teknolojinin Osmanlılarda olduğuna inanan bazı kimseler, artık bunları Batı'da aramaları gerektiğini düşünmeye başlarlar. Öyleyse kalkınmak için Batıya yönelmeliydiler. Bu amaçla faydalı ya da zararlı, Batıda ortaya çıkan ne varsa, kendi toplumlarına ithal etmeye

---

85 Şevki, Dayf, *el-Edebu'l-'arabî el-mu'âsır fî Mısr*, Dâru'l-Ma'ârif, Kahire, 1961, s. 13; Sâlih Âdem, Bîlo, *Min kadâyâ el-edebi'l-islâmî*, Dâru'l-Menâra, Cidde, 1985, s. 133.

87 Bedr, 'Abdu'l-Bâsıt, *Mukaddime li nażariyyeti'l-edebi'l-islâmî,* Dâru'l-Menâra, Cidde, 1985, s. 54.

17 Kutub, Muhammed, *Vâki'una'l-mu'âsır,* Dâru'ş-Şurûk, Kahire, 1997, s. 202.

koyulurlar. Batılılaşma hareketinin koyu savunucularından biri olan Tahâ Huseyn (ö. 1973) bu konuda şöyle demektedir: "Kalkınma ve gelişmenin yolu eğri büğrü değil, açık ve nettir. Bu yol Avrupalılara benzemekten geçmektedir. Onların yolundan gitmek demek iyi kötü, acı tatlı, olumlu olumsuz bütün yönlerden onlara benzemek ve Avrupa medeniyetine ortak olmak demektir."[18]

Ülkemizde ise durum İslâm coğrafyasının diğer bölgelerden farksızdır. Mehmet Akif Ersoy mısralarda bu duruma işaret etmekte ve şöyle demektedir:

Mütefekkir geçinenler ne diyor siz de bakın:

"Medeniyyet teâlîsi umûmen Şark'ın

Yalnız bir yolu ta'kîb ederek kâbildir;

Başka yollarda selâmet gözeten gâfildir.

Bakarak hangi zeminden yürümüş Avrupalı,

Aynı izden sağa, yâhud sola hiç sapmamalı.

Garb'ın efkârını mâl etmeli Şark'ın beyni;

Duygular çıkmalı hep aynı kalıptan; ya'ni:

İctimâî, edebî, hâsılı her mes'elede,

Garb'ı taklîd edemezsek, ne desek beyhude.

Bir de din kaydını kaldırmalı, zira o belâ

Bütün esbâb-ı terakkimize engel hâlâ!" (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 172, 173)

Sonuç olarak Mehmet Akif Ersoy'un yaşadığı dönem İslâm coğrafyasının geri kalmışlıkla ve batı taklitçiliğiyle sınandığı çalkantılarla dolu bir dönemdir.

3. Mehmet Akif Ersoy ve Şiir Yoluyla İslâm Müdafaası

Mehmet Akif Ersoy Osmanlının son dönemlerinde siyasi ve içtimai çalkantıların hayli yoğun olduğu bir zaman diliminde dünyaya gelmiştir. Küçük yaştan itibaren köklü din eğitimi almış, ileri aşamalarda hatimle namaz kıldıracak kadar güçlü bir hafız olmuştur. Oldukça keskin zekaya sahiptir. O günlerde popüler olan baytarlık mektebine gitmiş ve burada pozitif bilimlerde kullanılan gözleme dayalı metot takip edildiğinden toplumun sorunlarını derinlemesine gözleyebilmiştir. Bu bakımdan "medeniyet" ve "batılılaşma" gibi yaldızlı terimler altında yaklaşmakta olan tehlikelere dikkat çekmiş, kurtuluş reçetesi olarak öze dönüşü adres göstermiş ve Kur'an uygarlığını inşa etmek için yılmadan çalışmıştır. Bu bakımdan Mehmet Akif Ersoy "sıradan muhafazakâr" değildir. O, Hz. Peygamber'in çağrısına kulak veren ve şiir becerilerini var güçleriyle İslâm savunmasında ve i'la-yı kelimetullah yolunda kullanan şair sahabeler gibi ömrünü ümmetin yeniden dirilişi için var gücüyle haykıran büyük dava adamı, düşünür ve milli şairdir. Ona göre yüzyıllardır Şark'a çöreklenen

---

[86] Tâhâ, Huseyn, *Mustakbelu's-sekafeti fi Mısr*, Daru'l-Ma'ârif, Kahire, 1944, s. 39.

Batı'nın kültür emperyalizmi Şark toplumlarının bünyesine iyice yerleşmiştir. İslâm'ın özünden uzaklaşılmış ve nezih İslâm ahlâkı bu diyarlarda yaşanmaz hale gelmiştir. İçinde, yanında, çevresinde yaşamaya mecbur olduğumuz toplum, ayağı kaymış, yozlaşmış ve sapmış bir topluma dönüşmüştür. Şark'da muhafaza etmeye ve korumaya layık değerler kalmamıştır. Şark toplumları müspet davranış sergileyerek dirilişe geçmek yerine gafletini özümsemiş bir pozisyona bürünmüştür. Bir başka ifade ile Şark insanı yerli ve esas kaynaktan kopmuştur. Değer yargıları değişmiş sular bulanmıştır. İbn Haldun'un "yenilmiş ulusların kendilerini yenen güçlerde kurtuluş aradıkları" tezinde olduğu üzere sözde aydınlarımız kurtuluşu "muasır medeniyet" adı altında Batı'yı kör taklitte görmüşlerdir. Bunca yozlaşmaya ek olarak içeride "Bütün mü'minler kardeştir" prensibini hiçe sayan ve ümmetin parçalanmasına yol açacak olan asabiyet hareketi başlamıştır. Bu bakımdan Mehmet Akif Ersoy'un İslâm savunmasını özden kopmuş din anlayışı, batı taklitçiliği ve asabiyet gibi emperyalizme hizmet eden anlayışlara yönelik tepkiler olmak üzere üç alt başlıkta incelemek mümkündür.

3.1. Özden Kopmuş Din Anlayışı

İslâm coğrafyasının dört bir yanına kök salmış kültürel yozlaşmanın izlerine Safahat'ın "Süleymaniye Kürsüsünde" başlığı altındaki bazı mısralarda net biçimde görmek mümkündür. Şair Hz. Peygamber'den önceki cahiliye devrinin anlayışıyla aynı noktada birleşen bir iddiayı (ما ألفينا عليه آباءنا Biz atalarımızdan böyle gördük)[19] şeklindeki yozlaşmış din anlayışını Tatar Türklerinden Medine'de eğitim almış Abdürreşid İbrahim'in ağzıyla şiddetle reddetmekte ve şöyle demektedir:

Çin'de, Mançurya'da din bir görenek, başka değil.
Müslüman unsuru gâyet geri, gâyet câhil.
Acaba meyl-i teâlî ne demek onlarca?
"Böyle gördük dedemizden!' sesi milyonlarca
Kafadan aynı tehevvürle bakarsın, çıkıyor!
Arş-ı âmâli bu ses tâ temelinden yıkıyor.
Görenek hem yalınız Çin'de mi salgın; nerde!
Hep musâb âlem-i İslâm o devâsız derde.
Getirin Mağrib-i Aksâ'daki bir müslümanı;
Bir de Çin sûrunun altında uzanmış yatanı;
Dinleyin her birinin rûhunu: mutlak gelecek,
"Böyle gördük dedemizden!" sesi titrek, titrek!
"Böyle gördük dedemizden!" sözü dînen merdûd ;
Acaba sâha-i tatbîki neden nâ-mahdûd ?
Çünkü biz bilmiyoruz dîni. Evet, bilseydik,
Çâre yok, gösteremezdik bu kadar sersemlik.
"Böyle gördük dedemizden!" diye izmihlâli

[19] Bakara 2/170

Boylayan bir sürü milletlerin olsun hâli,
İbret olmaz bize, her gün okuruz ezber de!
Yoksa, bir maksad aranmaz mı bu âyetlerde?
Lâfzı muhkem yalınız anlaşılan, Kur'ân'ın:
Çünkü kaydında değil, hiçbirimiz ma'nânın:
Ya açar Nazm-ı Celîl'in , bakarız yaprağına;
Yâhud üfler geçeriz bir ölünün toprağına.
İnmemiştir hele Kur'ân, bunu hakkıyle bilin,
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için! (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 158, 159)

Bir diğer mısralarda (وأن ليس للإنسان إلا ما سعى İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder)[20] ayetine vurgu yapmakta; tembellikle, hurafelerle ve yanlış "tevekkül" anlayışıyla dinin yıpratıldığına işaret etmektedir:

"Çalış" dedikçe şeriat, çalışmadın durdun,

Onun hesabına birçok hurafe uydurdun!

Sonunda bir de "tevekkül" sokuşturup araya,

Zavallı dini çevirdin maskaraya (Fâtih Kürsüsünde, s. 242)

Hurafeler, üfürükler, düğüm düğüm bağlar,

Mezar mezar dolaşıp hasta baktıran sağlar…

Ataletin o mülevves teressübatı bütün!

Numune işte biziz…Görmek isteyen görsün! (Fâtih Kürsüsünde, s. 239)

Ya taassubları! Hiç sorma nasıl maskaraca?

O, uzun hırkasının yenleri yerlerde, hoca,

Hem bakarsın eşi yok dini taaddisinde.

Hem ne söylersen olur dini hemen rencide!

Milletin hayrı için her ne düşünsen: bid'at;

Şer'i tağyir ile terzil ise: -haşa- sünnet!

Ne Huda'dan sıkılırlar ne de Peygamber'den. (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 157)

Şair Şark toplumlarında kol gezen hurafelere de işaret etmekte ve kurtuluş reçetesi olarak Sadr-ı İslâm'a dönülmesi gerektiğini ifade etmektedir:

O rasad-hane-i dünyâ, O Semerkand bile;

Öyle damlı ki hurâfâta o mazisi ile:

---

[20] Necm 53/39

Ay tutulmuş "Kovalım şeytanı kalkın!" diyerek,

Dümbelek çalmakta binlerce kadın, kız, erkek!

Eğer çiğnenmemek isterlerse seyl-i âb-ı eyyama:

Rücu etsinler artık Müslümanlar sadr-ı İslâm'a (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 156)

Şaire göre Türkiye'deki durum İslâm coğrafyasının diğer bölgelerinden farklı değildir. Şair din eğitiminin ve ulemanın içler acısı bu durumuna mısralarda yer vermekte ve şöyle demektedir:

Sığmıyor en büyük endazeye işler artık;

Saltanat namına, din namına bin maskaralık. (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 150)

Hele ilmiyye bayağdan aşağı bir turşu!

Bâb-ı fetva denilen dâire ümmî koğuşu.

Ana karnından icazetlidir, ecdada çeker;

Yürüsün, bir de sarık, al sana kadîasker! (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 151)

Hüsnüzan eylediğim bir iki fazıl hocanın,

İstedim fikrini açmak; dedim: "Artık uyanın!

Memleket mahvoluyor, din de beraber gidiyor;

Size Kur'an 'Bakınız sade uzaktan' mı diyor?"

"Memleket mahvolacak, olmayacak…Baştakiler,

Düşünürler ona, mevcut ise, bir çare eğer.

Gelelim dine; ne mümkün çalışıp kurtarmak?

«Bede'e'd-dinu ğariben... » sözü elbet çıkacak

Dediler. (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 152)

Şair din alimlerinin birçoğunun bilgisiz olduğunu ve medreselerde okutulan ilimlerin bir işe yaramadığını öne sürmektedir:

Bu ilimsiz hocalardan, bu beyinsizlerden

Çekecek memleketin hali ne olmaz

Sayısız medrese var gerçi Buhârâ'da bugün…

Okunandan ne haber? On para etmez fenler,

Ne bu dünyada soran var ne de ukbâda geçer! (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 157)

Medresen var mı senin? Bence o çoktan yürüdü.

Hadi göster bakayım İbn-i Rüşd'ü?

İbn Sînâ neye yok? Nerde Gazâlî görelim?

Hani Seyyid gibi, Râzî gibi üç beş alim?

En büyük fâzılımız: bunların asarından

Belki on şerhe bakıp, bir kuru mânâ çıkaran.

….Koca ilmiyyeyi aktar da bul üç tane fakih:

Zevk-i fıkhîsi bütün, fikri açık, ruhu nezih

Sayısız hâdise var ortada tatbik edecek,

Hani bir tane usûl âlimi, yâhû, bir tek? (Âsım, s. 402)

Mehmet Akif Ersoy benzer tespitleriyle Anadolu topraklarında "Öze dönüş" ülküsünün ilk eridir. O emrolunduğun gibi doğru olmak adına birçok risklere girmiştir. Doğuda yüzyıllardır kaynaşan, kök salan, İslâm şiarındanmış gibi gözüken ancak yoğun bir beyin sömürgeciliği sürdüren her telakkiye ve gruba cesaretle ve sağlam bilgiyle çatmış onların cahilliklerini ortaya dökmüştür. Sözgelimi şair Hafız'ın Divan'ını bir ironiyle Kitabu'l-fetva olarak göstermekte ve Hafız Şirazi gibilerinin değişmez, yerleşik tipi olan, kimseye zararı dokunmayan, kimsenin kalbini kırmayan tuhaf bir gönül adamlığı savıyla yaşayan klasik doğu tiplemesi şahsiyetlere karşı çıkmıştır:

Koca millet! Edebiyyâtı ya oğlan ya karı…

Nefs-i emmâre hizâsında henüz duyguları!

Sonra tenkide giriş: Hepsi tasavvufla dolu:

Var mı sôfiyyede bilmem ki ibâhiyye kolu?

İçilir, türlü şenâ'atler olur bî pervâ;

Hâfız'ın ortada dîvânı kitabü'l-fetvâ!

"Gönül incitmede keyfin neyi isterse becer!"

Urefâ mesleği; a'lâ hem ucuz hem de şeker!" (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 157)

Akif'in yaşadığı ve mücadelesini verdiği hayat örneğinde Anadolu toprağında bir kalbi kırmamak için binlerce hakikati inciten yanlış şartlanmış insan yerine hakikat adına kalplerin kırılabileceğine inanan ve onu yaşayan gerçekçi mümin insan gelmekteydi. Bir başka ifade ile kaynağını saptamış insan gelmekteydi. İslâm insanı için tek kaynak vardı: Kur'an-ı Kerim. İslam insanı için tek uygarlık vardı: Kur'an uygarlığı. Tek üstün hayat vardı: İslâmî hayat. Akif, unutulmuş, unutturulmuş ve uzaklaştırılmış bu haberle gelmekteydi:

Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı.

Ölüler dini değil, sen de bilirisin ki, bu din;

Diri doğmuş, duracak dipdiri, durdukça zemin. (Asım, s. 402)

"Müslümanlık" denilen rûh-i ilahî arasak,

"Müslümanız" diyen insan yığınından ne uzak!

Dîni tedkîk edeceksek, dönelim haydi geri;

Alalım neş'et-i İslâm'a yakın bir devri:

O ne dehşetli terakkî, o ne müthiş sür'at

Öyle bir harika gösterdi mi insaniyyet?

Devr-i fetrette kalan, hem de asırlarca kalan. (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 177)

Yıllarca, asırlarca süren uykudan artık,

Silkin de: muhitindeki zulmetleri yak, yık,

Bir baksana Gökler uyanık, yer uyanıktır;

Dünya uyanıkken uyumak maskaralıktır. (Hakkın Sesleri, s. 200)

"Tevakkufun" yeri yoktur hayât-ı millette.

Sükûn belirdi mi bir milletin hayatında,

Kalır senin gibi zillet, esaret altında. (Fatih Kürsüsünde, s. 266)

Yarının ilmi nedir, halbuki? Gayet müdhiş!

"Maddenin kudret-i zerriyesi" uğraştığı iş.

Sarfedip durmada birçok kafa binlerce emek.

Ona yükseldi mi artık, değişir rûy-i zemin;

Çünkü bir damla kömürden edecekti te'mîn,

Öyle milyonla değil, nâ-mütenâhî kudret…"

İbret al kendi sözünden, aman oğlum, gayret! (Âsım, 431)

3.2. Batı Taklitçiliği ve Emperyalizm

"Batı" kavramı kendi özünde iki anlam taşımaktadır. Batı'nın bilim ve teknoloji alanında kat ettiği ilerleme ve "modernizm" anlayışına dayalı üstünlük algısının beraberinde getirdiği ahlâkî çöküntü. Bilim ve teknolojide kat ettiği ilerlemeden aldığı cesaretle özellikle sömürgeleştirdiği topraklarda üstlenmiş olduğu "medeniyet taşıyıcısı" rolünü Doğu ulusları üzerinde de hayata geçirmek için her şeyi mubah görmüş ve kaleyi içten fethetmeye çalışmıştır. Bu amaçla Batı, Şark toplumlarını evvela parçalamak sonra da yutmayı hedeflemiştir. Mehmet Akif Ersoy'un içinde yaşadığı dönem Avrupa emperyalizminin hızını iyice artırdığı bu dönemdir. İslâm'ı savunma içgüdüsüyle hareket eden ve Batı'nın uygarlık dışı vahşetlerinin üstünü örtmeye çalıştığını gören Mehmet Akif Ersoy her fırsatta Batı'nın sinsi oyununa dikkat çekmekte ve ilgilileri tehlike karşısında

haykırırcasına uyarmaya çalışmaktadır:

"Medeniyyet!" size çoktan beridir diş biliyor;

Evvelâ parçalamak, sonra da yutmak diliyor. (Hakkın Sesleri, s. 193))

Özellikle Tanzimattan sonra Batılılaşma ve özgürlük gibi esasta sömürgeye hizmet eden yaldızlı kavramlarla özden kopma hareketleri ivme kazanmıştır:

Türlü adlarla çıkan nâ-mütenâhi gazete,

Ayrılık tohumunu bol bol atıyor memlekete

İt yetiştirmek için toprağı gayet münbit

Bularak, fuhş ekiyor salma gezen bir sürü it!

Yürüyor dîne beş on maskara, alkışlanıyor,

Nesl-i hâzır bunu hürriyet-i vicdan sanıyor!

Kadın, erkek koşuyor borç ederek Avrupa'ya…

Sapa düşmekte sizin şıklara, zannım Asya!

Hakka tefviz ile üç tane yetişmiş kızını;

Taşıyanlar bile varmış buradan baldızını,

Analık ilmi için Pâris'e, yüksünmeyerek… (Süleymaniye Kürsüsünde, s. 167)

Şair Avrupa'ya ve Rusya'ya ilim irfan öğrenmek için gönderilen gençlerden bir kısmının bilim ve fen ile donanarak ülkeye hizmet yerine "modernizm" adına ahlâksızlık ve din düşmanlığı ithal etmeye çalıştıklarına işaret etmekte ve şöyle demektedir:

Sonra zenginlerimiz: "Haydi gidin, fen getirin."

Diye, her isteyenin şahsına bilmem kaç bin

Ruble tahsis ile sevkeylediler Avrupa'ya;

Pek fedakâr idi hemşehrilerim doğrusu ya.

Bu giden kafileden birçoğu cidden tahsil

Ederek döndü. Fakat geldi ki üç beş de sefîl,

Hepsinin nâmını telvîse bihakkın yetti…

Gönderenler ne peşîman oluyorlar şimdi!

…..

Hâli ıslah edecekler diyerek kaç senedir,

Bekleyip durduğumuz zübbelerin tavrı nedir?

Geldi bir tanesi akşam hezeyanlar kustu!

Dövüyordum, bereket versin, edepsiz sustu.

Bir selamet yolu varmış…O da neymiş: Mutlak,

Dîni kökten kazımak, sonra, evet, Ruslaşmak!

O zaman iş bitecekmiş…o zaman kızlarımız,

Şu, tutundukları gayet kaba, pek ma'nasız

Örtüden sıyrılacak…sonra da erkeklerden,

Analık ilmini tahsil edecekmiş…Zâten,

Müslümanlar o sebepten bu sefalette imiş!

Din için, millet için iş görecek alçağa bak:

Dîni pâmâl edecek, Milleti Ruslaştıracak!

Bunu Moskof da yapar, şimdi rıza gösterelim;

Başka bir ma'rifetin varsa haber ver görelim!

Al okut, Avrupa tahsili desinler, gönder,

Servetinden bölerek nâ-mütenâhî para ver;

Sonra bir bak ki: Meğer karga imiş beslediğin!

Hem nasıl karga? Değil öyle senin bellediğin!

Sâde bir fuhşumuz eksikti, evet, Ruslardan…

Onu ikmal ediverdik mi, bizimdir meydan!

Kızımın iffeti batmakta rezilin gözüne…

Acırım tükürüğe billâhi tükürsem yüzüne! (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 155)

Şair Batı'nın ahlâksızlığı yerine fennine ve bilimine izin veren Japonya'yı örnek göstermekte ve safvet-i İslâm'ın Japonlar tarafından hayata uyarlandığına işaret etmektedir:

Sorunuz, şimdi Japonlar da nasıl millettir?
Onu tasvîre zafer-yâb olamam, hayrettir!
Şu kadar söyleyeyim: Dîn-i mübînin orada,
Rûh-ı feyyâzı yayılmış, yalınız şekli Buda.
Siz gidin, safvet-i İslâm'ı Japonlarda görün!
O küçük boylu, büyük milletin efrâdı bugün,
Müslümanlıktaki erkânı siyânette ferîd ;
Müslüman denmek için eksiği ancak tevhîd.

Doğruluk, ahde vefâ, va'de sadâkat, şefkat;
Âcizin hakkını i'lâya samîmî gayret;
En ufak şeyle kanâ'at, çoğa kudret varken;
Yine ifrât ile vermek, veren eller darken;
Kimsenin ırzına, nâmûsuna yan bakmayarak,
Yedi kat ellerin evlâdını kardeş tanımak;
Medeniyyet girebilmiş yalınız fenniyle...
O da sâhiplerinin lâhik olan izniyle.
Dikilip sâhile binlerce basîret , im'ân;
Ne kadar maskaralık varsa kovulmuş kapıdan!
Garb'ın eşyâsı, eğer kıymeti hâizse yürür;
Moda şeklinde gelen seyyie gümrükte çürür!
Gece gündüz açık evler, kapılar mandalsız;
Herkesin sandığı meydanda, bilinmez hırsız. (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 159)

Avrupa emperyal güçleri gezegen yüzeyinin yaklaşık olarak yüzde seksen dördünü işgal etmiş, ya da denetimi altına almıştı. Elbette işgal, "Batılı adamın etkisi" olarak her alanda yıkımlara ve acılara neden olmaktaydı. Daha da korkunç olanı, sömürge savaşlarında akıtılan kanlar yapılan soygunculuk ve yağmacılıktı. Bu dönem aslında on ikinci yüzyılda başlayarak Osmanlı Devleti'nin güçlü dönemlerinde sesi kısılan Haçlı Seferleri'nin yeniden dirilmesi, bir bakıma ikinci Haçlılar Çağı niteliğindeydi. Mehmet Akif Ersoy, Avrupa'nın amacının üstün teknoloji değil aslında Haç'ın istila ve ilhak emelleri olduğuna işaret etmekte ve şöyle demektedir:

Ezanlar sustu…Çanlar inletip durmakta âfâkı.

Yazık: Şark'ın semasından Hilâl'in geçti işrâkı!

Zaman artık Salîb'in devr-i istilâsı, ilhâkı (Hakkın Sesleri, 184, 185)

Şair sözde "medenî" Avrupa' nın sömürge savaşlarında akıtılan kanlar karşısında sessiz kalmakla gerçek yüzünü gösterdiğine Avrupa taklitçilerinin bu duruma alkış tuttuklarına da işaret etmektedir:

Nedense, duymadı Garbin o hisli vicdanı,

Hurûş-i sîne-i a'sârı inleten bu kanı!

Nedense arş'a kadar yükselen enîn-i beşer

Sizin semalara akseyleyince oldu heder

Nedense vahdet-i İslâm'ı târümâr edeli,

Büyük tanıldı, mukaddes bilindi zulüm eli!

Zemîn-i şarkı mezâlim kasıp kavurdukça;

O kıpkızıl yüzü hâkin fezaya vurdukça

Gurûbu seyreden âvâre bir temâşâger

Kadar da olmadı dünya, nasîbedâr-ı keder

Keder de söz mü ya? Alkışlıyordu cellâdı,

Utanmadan koca yirminci asrın evlâdı. (Berlin Hâtıraları, s. 313)

Şair, Balkan Harbi'nde, Çanakkale ve İstiklal savaşlarında bize saldıran emperyalist Batı'yı şu mısralarla tavsif etmektedir:

Azıcık kurcala toprakları, seyret ne çıkar:

Dipçik altında ezilmiş parçalanmış kafalar!

Bereden reng-i hüviyyetleri uçmuş yüzler!

Kim bilir hangi şenaatle oyulmuş gözler!

"Medeniyyet" denilen vahşete lânetler eder

Nice yekpare kesilmiş de sırıtmış dişler (Hakkın Sesleri II, s. 187)

Tükürün milleti alçakça vuran darbelere!

Tükürün onlara alkış dağıtan kahbelere!

Tükürün Ehl-i Salîbin o hayasız yüzüne!

Tükürün onların asla güvenilmez sözüne!

"Medeniyyet" denilen maskara mahlûku görün:

Tükürün maskeli vicdanına asrın, tükürün! (Hakkın sesleri, II, 188)

Nerde – gösterdiği vahşetle "bu bir Avrupalı"

Dedirir- yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi

Varsa gelmiş, açılıp mahbesi yahut kafesi!

Âh o yirminci asır yok mu, mahlûk-ı asîl

Ne kadar gözdesi mevcut ise hakkıyla sefîl,

Kustu Mehmetciğin aylarca durup karşısına;

Döktü kanındaki esrârı hayasızcasına.

Maske yırtılması hâlâ bize âfetti o yüz…

"Medeniyyet" denilen kahbe, hakikat yüzsüz. (Asım, Çanakkale Şehitleri, s. 410)

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,

"Medeniyyet" denilen tek dişi kalmış canavar? (İstiklâl Marşı, s. 509)

Kuşkusuz mısralarda Mehmet Akif Ersoy, "medeniyyet" kelimesiyle Batı emperyalizmini kastetmektedir. Onun kaleminde "medeniyet" müstevli, saldırgan, insanlıktan çıkmış, adeta II. Haçlı savaşı başlatmış acımasız Avrupa anlamına gelmektedir.

3.3. Asabiyet Ruhu

Öte yandan Yüce Allah tarafından deklare edilen "Bütün mü'minler kardeştir" prensibine gönülden inanan Mehmet Akif Ersoy, ümmeti parçalayarak yok etmeyi amaçlayan ve böl parçala yut politikası uygulayan emperyalist güçlere hizmet etmekte olan asabiyet ruhunun tehlikelerine de dikkat çekmekte ve şöyle demektedir:

Ayrılık hissi naslı girdi sizin beyninize?

Fikr-i kavmiyyeti şeytan mı sokan zihninize?

Birbirinden müteferrik bu kadar akvâmı

Aynı milliyetin altında tutan İslâm'ı

Temelinden yıkacak zelzele, kavmiyettir.

Bunu bir lahza unutmak ebedî haybettir…

Arnavutlukla Araplıkla bu millet yürümez

Son siyasetse bu! Hiç böyle siyaset yürümez

Sizi bir aile efradı yaratmış Yaradan

Kaldırın ayrılık esbabını artık aradan

Siz bu davada iken yoksa, iyazen billah,

Ecnebiler olacak sahibi mülkün nagah

Diye dursun atalar: "Kal'a içinden alınır"

Yok ki hiçbir işiden…Millet-i merhume sağır

Bir değil mahvedilen devlet-i İslamiyye
Girdiler aynı siyasetle bütün makbereye

Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez;
Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez.

Bırakın eski hükümetleri meydandakiler
Yetişir, şöyle bakıp ibret alan varsa eğer,

İşte Fas, işte Tunus, işte Cezayir, gitti!
İşte İran'ı da taksim ediyorlar şimdi. (Süleymâniye Kürsüsünde., s. 168, 169)

Hani, milliyetin İslâm idi… Kavmiyet ne!
Sarılıp sımsıkı dursaydın ya milliyetine .
"Arnavut" ne demek? Var mı şeraitte yeri?
Küfr olur, başka değil, kavmini sürmek ileri,

Arab'ın Türk'e; Laz'ın, Çerkez'e yahut Kürd'e;
Acem'in Çinli'ye rüçhânı mı varmış? Nerde!
Müslümanlıkta anasır mı olurmuş? Ne gezer!
Fikri kavmiyeti tel'in ediyor Peygamber.
En büyük düşmanıdır Ruh-u Nebi tefrikanın;
Adı batsın onu İslâm'a sokan kaltabanın!
Şu senin akıbetin bin bu kadar yıl evvel,
Sana söylenmiş iken doğru mudur şimdi cedel? (Hakkın Sesleri, s. 192)
Ne Araplık ne de Türklük kalacak aç gözünü!
Dinle Peygamberin ilâhî sözünü. (Hakkın Sesleri, s. 193)

Vîrânelerin yasçısı baykuşlara döndüm

Gördüm de haânında bu cennet gibi yurdu!

Gül devrini bilseydim onun bülbülü olurdum,

Yâ Rab, beni evvel getireydin ne olurdu? (Nazım Parçaları, s. 585)

Sırr-ı terakkinizi siz,

Başka yerlerde taharrîye hevslenmeyiniz.

Onu kendinde bulur yükselecek millet;

Çünkü her noktada taklid ile sökmez hareket.

Alınız ilmini Garbın, Alınız san'atını.

Veriniz hem de mesainize son sür'atini

Çünkü kaabil değil artık yaşamak bunlarsız;

Çünkü milliyeti yok san'atın, ilmin! Yalnız;

İyi hâtırda tutun ettiğim ihtarı demin:

Bütün edvâr-I terakkiyi yarıp geçmek için,

Kendi "mahiyyet-I ruhuyye"niz olsun kılavuz.

Çünkü beyhudedir ümmid-i selâmet onsuz. (Süleymâniye Kürsüsünde, s. 178, 179)

Sahipsiz olan memleketin batması haktır;

Sen sahip olursan bu vatan batmayacaktır. (Hakkın Sesleri, s. 195)

Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker!

Gökten ecdad inerek öpse o pâk alnı değer. (Âsım, s. 412)

Sonuç

Bu sunum, Hz. Peygamber'in şairleri ile millî şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un İslâm savunmasındaki ortak yönlerini gün yüzüne çıkarmayı amaçlamıştır. Ulaşılabilen sonuçları şu şekilde ifade etmek mümkündür:

Allah Resûlü ve inananlar Mekkeli müşrikler tarafından Müslümanlara uygulanan baskıcı politikalar sebebiyle Medine'ye hicret etmek durumunda kalmışlardır. Ne var ki Mekkeli müşrikler Medine'de de Müslümanları rahat bırakmamışlardır. Çok geçmeden şirk ve iman blokları arasında birçok savaş meydana gelmiştir. Savaşlar sırasında şirk blokuna mensup şairler şiir becerilerindeki ustalıklarını Allah Resûlü'ne ve inananlara karşı psikolojik üstünlük sağlamak amacıyla kullanmışlardır. Başta Allah Resûlü olmak üzere inananların namuslarına dil uzatmışlar ve en galiz ifadelerle Müslümanlara saldırmışlardır. Şiir sanatının kitle psikolojisi üzerinde bıraktığı büyüleyici etkinin bilincinde olan Allah Resûlü, şair sahabeden şirk blokuna mensup şairlere aynı tonda karşılık vermelerini istemiştir. Allah Resûlü'nün buyruğuna kulak veren Hassân b. Sâbit, Abdullah b. Ravâha ve Ka'b b. Mâlik gibi şairler, şiir sanatındaki ustalıklarını İslâm savunmasında ve hakka davet yolunda kullanmışlardır. Böylece iki tarafı da keskin kılıç mahiyetindeki şiir sanatı mahfillerde duyguların dile getirildiği eğlence aracı olmaktan çıkarılmış ve "i'lâ-yı kelimetullah"a hizmet gibi ulvi amaçlara yönlendirilmiştir.

Millî şair ve büyük dava adamı Mehmet Âkif Ersoy da tıpkı Allah Resûlü'nün şairleri gibi şiir becerisindeki ustalığını Batı sömürgesinin "medeniyet", "çağdaşlık" ve "modernleşme" türünden yaldızlı kavramların arkasına gizlenerek Müslüman ulusları özlerinden, kültürlerinden ve inançlarından koparmak için başlattıkları işgal hareketlerine karşı kullanmış, bütün gücüyle hakkı savunmuş ve tehlikelere dikkat çekmiştir. Mehmet Âkif Ersoy bunu yaparken İslâm dünyasını içine düştüğü yozlaşma, cehalet ve hurafelerden silkinmeye ve ilk buyruğu "Oku" olan Kur'an'dan ilham alarak sanatta, bilimde ve teknolojide ilerlemeye yönlendirmek için var gücüyle uğraşmıştır. Vahyin buyurduğu üzere ümmetin bilimle ve çalışmakla bütün dünyaya örnek olması gerektiğini düşünen Mehmet Akif Ersoy, Batı'nın yozlaşmış ahlâkı yerine sanatını, bilimini ve teknolojisini alması gerektiğini haykırmıştır. Mehmet Akif Ersoy Şark dünyasındaki hurafelere boğulmuş yozlaşmış İslâm anlayışını sözde alim ve âriflerin yüzlerine vurduğu gibi "medeniyet", "batılılaşma" ve "modernleşme" türünden yaldızlı ifadelerin arkasına gizlenen Batı'nın Çankkale'de, Balkanlarda ve daha nice İslâm coğrafyasında acımasızca yaptığı soykırımları ve katliamları yüksek sesle mahfillerde dillendirmiştir. Mehmet Akif Ersoy, Hz. Peygamber'in çağrısına kulak veren ve şiir becerilerini var güçleriyle İslâm savunmasında ve i'la-yı kelimetullah yolunda kullanan şair sahabeler gibi ömrünü ümmetin yeniden dirilişi için var gücüyle haykırarak geçirmiş büyük dava adamı, düşünür ve milli şairimizdir.

Kaynakça

el-Asfâhânî, Ebû'l-Ferec, *Kitâbu'l-agânî*, tahk. İbrahim es-Se'âfîn vd., Dâru Sâdır, Beyrut, 2008.

el-'Aynî, Bedruddîn Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed, '*Umdetu'l-kârî fi şerhi Sahîhi'l-Buhârî,* Tash. 'Abdullah Mahmûd Muhammed 'Umar, Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, Beyrut, 2001.

el-Bâşâ, 'Abdurrahmân Ra'fet, *Nahve mezheb islâmî fi'l-edebi ve'n-nakd*, Câmi'atu'l-İmâm Muhammed b. Su'ûd el-İslâmiyye, Riyad, 1985.

Bedr, 'Abdu'l-Bâsıt, *Mukaddime li nażariyyeti'l-edebi'l-islâmî*, Dâru'l-Menâra, Cidde, 1985.

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn b. 'Ali, *es-Sunen el-kubrâ*, Dâiratu'l-Ma'ârif en-Nizâmiyye, Haydarâbâd, 1344.

Bîlo, Sâlih Âdem, *Min kadâyâ el-edebi'l-islâmî*, Dâru'l-Menâra, Cidde, 1985.

el-Buhârî, Muhammed b. İsmail b. İbrâhîm b. el-Mugîra el-Cu'fî, *el-Câmi'u's-sahîh*, tahk. Muhibbuddîn el-Hatîb vd, el-Mektebetu's-Selefiyye, Kahire, 1400.

Dayf, Şevki, *el-Edebu'l-'arabî el-mu'âsır fî Mısr*, Dâru'l-Ma'ârif, Kahire,1961.

Ebû Dâvud, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî, *Sunen-i Ebî Dâvud*, tahk. Şu'ayb el-Arnaût vd., Dâru'Risâleti'l-'Âlemiyye, Dimaşk, 2009.

Ersoy, Mehmet Âkif, Safahat, haz. M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul, 2007.

Heddâra, Muhammed Mustafa, *el-İltizâm fi'l–edebi'l-islâmî,* İmam Muhammed b. Suud Üniversitesi Yayınları, Riyad, H.1404.

Huseyn, Tâhâ, *Mustakbelu's-sekafeti fî Mısr*, Daru'l-Ma'ârif, Kahire, 1944.

İbn Manzûr, *Lisânu'l-'Arab*, tahk. 'Abdullah 'Ali el-Kebîr, Dâru'l-Ma'ârif, Kahire, ts.

İbn Raşîk, Ebû 'Ali el-Hasen el-Ḳayravânî, *el-'Umde fî mahâsini'ş-şi'r ve âdâbihi ve nakdih*, tahk. Muhammed Muhyiddîn 'Abdulhamîd, Dâru'l-Cîl, Beyrut, 1981.

Kutub, Muhammed, *Vâki'una'l-mu'âsır*, Dâru'ş-Şurûk, Kahire, 1997.

el-Makdisî, el-Hâfız 'Abdulganî b. 'Abdu'l-Vâhid b. 'Alî, *Ehâdîsu'ş-şi'r,* tahk. İhsân 'Abdulmennân el-Cibâlî, el-Mektebetu'l-İslâmiyye, Amman, 1989.

Muslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahîh-u Muslim*, thk. Muhammed Fuâd 'Abdulbâki, Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, Beyrut, 1991.

er-Râzî, Ebû Hâtem Ahmed b. Hamdân, *Kitâbu'z-zîne fi'l-kelimâti'l-islâmiyye ve'l-'arabiyye*, Merkezu'd-Dirâsât ve'l-Buhûsi'l-Yemenî, San'a, 1994.

et-Tirmizî, Ebû 'Îsâ Muhammed b. 'Îsâ, *el-Câmi'u'l-kebîr*, thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Beyrut, 1996.